

NISIM ČELEBON PIŠE SVOJU BIOGRAFIJU

(Nisim piše i čita) Ne mogu Vam dosadivati usmeno dok najpre ne pročitate moj zahtev. *(prestaje pisati)* Tako... A sad ćemo ovako: *(opet piše čitajući)* Zato ne oklevajte duhom i nemarljivošću, pomognite svome zemljaku i jednokrvlju i bratu svome. *(prestane pisati, zamisli se)* Ovo jednokrvlju je dobro. *(opet se prihvata pera i piše, čitajući)* A drugi put ću doći lično. *(ponavlja „ću doći lično“.)* I — gotovo. Sad možemo završiti. *(uzima pero i opet piše i čita)* Srdačno dočekali praznik Purim. Ja vas pozdravljam i molim. Vaš: Nisim Čelebon, Solunska 19, u dvorištu.

(Ostavlja pero, uzme pismo, baci jedan letimičan pogled preko redova, a onda govori) A sada da vidimo šta sam napisao.

(čita) Dragi moj gospod. Doktore,

Mesto.

Znam, gosp. Doktore, da će Vas ovo moje pismo začuditi i zateći u nepovolji, ali nužda i moral me dovode da Vas za jednu molbu umolim, a to je: Vi ste jedan dobar i sažaljiv čovek prema onome koji se zamoli. Vi ste jako duhovit i od majke i od oca pokojni, pa meni ovu molbu nećete odstraniti.

Upao sam u najbedan život, koji sam u oskudici ne samo hrane, što je nemam već nedelju dana; nego i u dugu sam za kiriju. Nemam posla i gde god sam se obraćao, bilo opštini, bilo kojekakva humana društva, pa od nigde nema utehe.

A na prvo mesto što je moja žena s oprostenoje u drugo stanje. Koje nije bilo za mene, možete i sami da mislite, gospod. doktore. Jer onda znači da ćemo biti četiri guše.

A stvarno ja i nisam bio za ženidbu. Ali kad je došao navodadžija, on je pričao Vavilonske kule. I kaže: tašta ima i penziju. Odnosno, ona je kao na primer sakata i zato prima od Opštine platu. Dvesta dinara, kaže, za kiriju nema da misliš. A i povišica, kaže,

sleđuje po Zakonu, kad dođe vreme. Ima ko da ti kuva, da te opere i da te okrpi. A i onako. Pa znate kako je, gospod. doktore, kao i svaki drugi mlad čovek koje nisam ni ja od raskida.

Lepo, kažem ja, „koj neće žensku, ali treba i da se hrani”.

Ali on me ubedio. Pa i penzija nije rđava stvar, mislio sam ja onako za sebe, počim se svi grabe za tu penziju i koj se nadao da ću i ja tako nešto dočekati! Samo nisam se setio da i tašta mora da jede, koje je jedna velika pogreška. Jer ja kad nemam — ne jedem. Tako: onda nisam baš ni mnogo gladan. Jer kod mene, gospod. doktore, i stomak mora da misli. Koje sam ja njega tako još od malena naučio.

A druga je nepovolja, dragi moj gospod. Doktore, što je sad hladno vreme i drva su jako skupa. Koje nama tašta ovako kaže: „lako je vami, vi spavate zajedno, a kako ću ja sama? Jednog dana ću se smrznuti i kad se izjutra probudite, naći ćete me ukočenu u krevetu”. I ja onda šta sam mogao, nego kažem: „ajde, kažem, spavajte i vi sa nami”. I sad spavamo sve troje zajedno u istom krevetu, pa šta onda meni vredi što sam se oženio? Ali opet ne mogu ostaviti da se stara tako smrzne, koje možete i sami da zamislite...

A taj navodadžija, to je bio moj ortak. Jer kad sam ja došao u Beograd, došao sam pravo na pijac i kad sam video kako drugi naši ljudi rade, rekao sam: mogu i ja tako. Vi ste bili na pijac, gosp. doktore, čuli ste već onak vašar: „čarape, čarape, čarape! Pet dinara par, pet dinara par, pet dinara par! Reklama, reklama, reklama! pet, pet, pet!” E, tako vičem i ja, i duvam u pesnice, koje dok prođe pijac, čini mi se da imam jeroplan u glavi i vilice da nisu više na svoje mesto.

A isti taj, koji onda nije mi bio ništa, to jest, samo smo se onako poznavali, kaže mi jednoga dana: dođi da budemo ortaci. Jer on je imao sitničarsku radnju, to jest tezgu. Pa pošto ja nisam imao kapital, uzeo mi je mjenicu.

I tako smo radili, a on je mnogo pio i kaže mi: ništa ti se ne tiče, ti nisi dao nikakav kapital. A mjenica ionako ništa ne vredi, jerbo nemaš ništa.

Ali posle kad je sve popio, on kaže: sad moraš da se oženiš, jerbo vidim da si dobar i vredan čovek i žao mi je što sam te upropastio. I zato ću ti nađem dobru devojkicu sa mirazom.

Jer moja Džoja imala je i miraza. Dvanaest hiljada, gosp. doktore, to su pare danas! A njima on opet ovako kaže: evo, kaže, čovek ima i radnju, nije neki gulanfer, već može da postane dobar trgovac, samo nema kapital.

I tako su se one pograbile. A ja sam mislio: znaju one valjda šta rade i tako sam pristao.

A kad sam se oženio, moj ortak je onda udario zabranu i sve mi odneo. I tako sam ostao gol k'o pištolj, koje sad preko toga još imam na leđima ženu i sakatu taštu.

A žena sve moguće iziskava, dragi moj gospod. Doktore, i kaže: ništa mi se ne tiče, ja sam ti donela miraz. I tako, ja sad moram nedeljom sa njome u špacir i na Kalimegdan, i traži pare za frizera, i drugo, i treće, pa opet joj nisam dobar i svaki čas ide svađa, koje ona meni prigovara i prekonosira ovo i ono. I stidi se, gosp. Doktore, što sam ovaki. A ko će meni pomoći, ako sam ja lepo obučen, pa i sami znate, gospod. Doktore!

Ništa ona to ne brenuje, a jednoga dana ostaje mi u drugo stanje:

„— Taka i taka stvar”, — kaže, — „izgledi su”.

„— Dobro ako su izgledi”, — kažem ja, — „uglavno kako svi tako i mi”.

Pa zar nije tako, gospod. Doktore? Moja majka je rodila devetoro, ja barem znam kako sirotinja rađa decu. A naročito se radujem što neće da ga rodi zimi, nego na leto, kad će tašta opet da spava u svom krevetu. A mило mi je i onako, uopšte. Za dete, znate. Jer sirotinja ne zna za drugo veselje.

„— Džoja”, — kažem, — „samo neka bude muško! Videćete kako ću ja sve udesiti!”

I tako sam zapeo da isteram paru gde se niko ne doseća. Opa-lim ti ja peške čak u Pančevo, da kupim živinu po sela, pa da gi prodam ovde. I samo kad bi imao kapital, mogao bi da živim, ali šta ćeš kad se nema čime! Ali ipak: nada je tu. *Aftaha!* — znate kako se kaže! I sada ništa drugo od Boga ne tražim nego da smo živi i zdravi pa da dočekamo sina.

Ali šta vredi kad žena nije kako treba i kad bi samo znali šta ona govori, dragi moj gospod. Doktore! Koje je njoj naša gazdarica kazala da je ona Jevrejska i da Jevreji ne treba da rađaju decu. Jerbo kao što i sami znate šta danas piše po novinama. I zato je sad ona zapela da pobaci! Moja Džoja, molim vas, koje smo mi venčani, nismo, da kažete, neki švaleri, nego sve po Zakonu i po običaju naše svete vere!

„— Dobro, Džoja”, — kažem ja njojzi, — „a jedna kučka, na primer, i pseto bez gazde, pa kad će dobiti kućici, opet se nađe puta i načina. A mi smo ljudi i među ljudima, i, što se kaže, toliki komšiluk, pa, ako i nije naša vera, opet se vodi red i svaka čast”.

A ona mi prekonosira ovo i ono i kaže:

„— Mnogo mi vi znate, kaže, šta svet danas govori!”

Pa, ako ćemo pravo, gosp. Doktore, ja stvarno ne znam, jer imam i druge brige, a kad bude podne, niko te ne pita nego stomak traži svoje. To jest, ne moj stomak. nego njihov. Kao što sam vam već rekao.

I tako ona mene začikava:

„— Lako je psima”, — kaže, — „a mi smo Jevreji i onda zna se! Jer lađe su išle Dunavom i po druga mora i nigde nisu mogle da se zadrže, koje nigde nisu hteli da gi prime, i tako su se vraćale odakle su pošle. Zašto? Zato što su Jevreji”. „Jer”, kaže „kriv si što si živ. Pa zašto onda da ga rodiš. kad ne znaš šta će sutra da bude šnjime?” „A ja se”, kaže, „radujem kad vidim pile; volim da pritisnem malo mače uz obraz; kad vidim jagnje, potrčala bi, kaže, da se igram šnjime. A zamisli kad ti detence pruža ruke, pa se smeje, pa guče i zove: Tata, mama! A ovamo niko te ne pita da li si čovek ili štasi! I dođe prilika pa ti kažu: Gubi se, za tebe nema mesta ispod ovoga sunca! Koje je teško i da se zamisli, a kamoli da se čuje i da se doživi”.

A ja ondak kažem njojzi:

„— Neću ja ništa da zamišljam, nego kako Bog kaže, tako neka bude!”

I to je najveća nepovolja, dragi moj gospod. Doktore, i zato se sada obraćam vami, koje me Vi još od detinjstva poznajete, s molbom da mi izidete u susret, da moja Džoja ne učini neku glupost protiv naše svete vere. Jer nismo mi tek od juče Jevreji pa da ne znamo za sito i rešeto. A ako je božja volja da dobijemo sina, ona nema ništa da se meša. Koje sam ja njoj odmah objasnio:

„— Da znate, Džoja”, kažem, „prvi ću ja da idem u policiju i tužiću vas. I robija vam ne gine. I Društvo za zaštitu životinja postoji, a kamo li što smo mi ljudi! A posle dolazi i sama kultura. Naš komšija ne može ni pile za zakolje, već zove majstor Pantu. I to što on nije kulturan, a kamoli oni tamo! Koje su oni sa jeroplanim prevozili rode u toplije krajeve, kad su zadocnile za selidbu, jerbo im prošao rok. I pošto je bilo hladno, pa da se ne smrznu. A da ne govorimo za bolnice za kućice što oni imaju, pa čak i groblja. Jer tako gi tera sama kultura. A ja baš ako i nisam svršio neke škole, toliko barem znam i ne dam da mi niko soli pamet. Jer kad to nije po zdravom razumu, šta onda?”

I zato bi Vas molio, gosp. Doktore, da dođemo ja i moja Džoja kod Vas da Vi kažete Džoji da novine lažu, kao što sigurno i lažu. Jer koliki je taj Božji svet i ova zemlja, pa otkud to može da bude da za nekoga nema mesta pod suncem i znači da treba da se udavi u more! Vi ste uvedeni ovde i najbolje znate šta je istina, a ne kao kojekakve gazdarice, a na prvo mesto baš ova naša. Jer vi ste bili po te države tamo, koje ste vi tamo i na licu mesta videli šta je to kultura i onda otkud svet može da ide unazad? A ovi prosti ljudi odma sve veruju!

Ali Vami će biti lako da dokažete. Mogu ja ceo dan da radim kao dolapski konj, ali meni niko ne može da mi oduzme da sam čovek.

Za mene je žalosno, bogami, kad ja imam takvu ženu koja ni toliko ne zna, ali sad šta je — tu je! Svaka žena ima poneku falin-

ku, naročito kad je u drugo stanje. Za mene je glavno da Džoja ne nosi dete sas brigom, jer može, sačuvaj bože, da ga rodi sakato.

A na prvo mesto što im treba i da se plati doktoru, a mi nemamo ni da se siti najedemo. I tako sam ja upao u najbedan život, pa sad vi pa — bog, dragi moj gosp. Doktore!

(Sada još samo promrmlja kraj pisma, završujući glasno)
Ja vas pozdravljam i molim. Nisim Če-le-bon.

(gleda zadovoljno šta je napisao i obraća se publici)
Pa ovo nisam loše sročio, ja mislim da nije loše. Je l' da nije?.. A znate li šta će mi moj doktor na to reći? E-hej! Kad biste ga samo čuli!.. Evo šta će mi reći: „Nisime”, kazaće mi, „ja mislim da mi ovo pismo pošljemo Hitleru”.. Pa — neka... Baš me briga!.. Trebalo bi već da mu se jedanput kaže kako je istina!.. Ali šta vredi, kad on ne razume srpsku!..